

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף כב

למדנו לעיל שרבי אבהו סובר שבכל מקום שנאמר בתורה איסור אכילה הכוונה גם לאיסור הנאה. הגמרא מקשה כמה קושיות על דבריו:

1. גיד הנשה אסור מן התורה שנאמר "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה", וכיון שנאמר בו איסור 'אכילה' הרי שלדעת רבי אבהו הוא נאסר אף בהנאה. והרי למדנו שמותר לאדם לשלוח לנכרי ירך של בהמה כשגיד הנשה בתוכו מפני שמקומו ניכר, כלומר שאין לחשוש שמא יראה ישראל חבירו שהוא שולחו לנכרי ויחזור ויקנה ממנו ויאכלנו עם גיד הנשה, לפי שניכר האם נטלו ממנו את הגיד או לא, מכל מקום רואים שמותר לו לשלוח לנכרי למרות שהוא נהנה מכך.

תירוץ: רבי אבהו סובר שכשהותרה נבלה בהנאה (שנאמר "לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכר לנכרי") הותר גם גיד הנשה שלה בהנאה שהרי הוא בכלל 'נבלה', וכיון שגיד הנשה של נבלה מותר בהנאה א"כ גם גיד הנשה של בהמה שחוטת מותר בהנאה.

קושיא: זה מובן לסובר 'יש בגידים בנותן טעם', כלומר שיש בגיד הנשה טעם בשר ולכן הוא בכלל 'נבלה', אבל לסובר שאין בגיד הנשה טעם הרי הוא כסתם עץ וא"כ אינו בכלל 'נבלה' ומדוע הוא מותר בהנאה?

תירוץ: רבי שמעון הוא זה שסובר שאין בגיד הנשה טעם, וכפי שלמדנו שרבי שמעון פוטר את האוכל גיד הנשה של בהמה טמאה משום שהוא סובר שאין בגיד טעם ואין זה בכלל בשר בהמה טמאה שאסרה התורה, וכל האיסור של גיד הנשה הוא רק בבהמה טהורה, ורבי שמעון אכן סובר שגיד הנשה אסור בהנאה.

2. דם אסור באכילה. ובכל זאת למדנו שאלו ואלו (= שיירי דם חטאות הפנימיות ושיירי דם חטאות החיצונות) מתערבים באמת המים שהיתה עוברת בעזרה, ויוצאים משם לנחל קדרון, והיו מוכרים אותם לגננים לזבל בהם את שדותיהם, ומועלים בהם כלומר שאסור להשתמש בהם ללא תשלום להקדש, הרי שמותר להנות מהדם למרות שנאמר בו איסור 'אכילה'.

(המשך בדף הבא ↓)

תירוץ: דם הוקש למים שנאמר "לא תאכלנו על הארץ תשפכונו במים", ללמדנו שהוא מותר בהנאה כמים.

קושיא: לחזקיה שחולק על רבי אבהו וסובר שאיסור אכילה אינו כולל איסור הנאה - מדוע הוקש דם למים? תירוץ: ללמדנו שדווקא דם חולין שנשפך כמים מכשיר כמו מים, אבל דם של קדשים שמקבלים אותו בכלי אינו מכשיר.

3. אבר מן החי (= אבר שנחתך מבהמה חיה או עוף בעודה חייה) אסור באכילה גם לנכרים, שנאמר "לא תאכל הנפש עם הבשר", ואמר רבי נתן שאסור להושיט כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבן נח (= נכרי) משום שנאמר "ולפני עור לא תתן מכשל", ובכל זאת מותר לתת אבר מן החי לכלבים למרות שהאדם נהנה מכך (= שאינו צריך לתת לכלבו אוכל אחר).

תירוץ: אבר מן החי הוקש לדם שמותר בהנאה, שנאמר "רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר".

קושיא: לחזקיה שחולק על רבי אבהו וסובר שאיסור אכילה אינו כולל איסור הנאה - מדוע הוקש אבר מן החי לדם?

תירוץ: הדם הוא שהוקש לאבר מן החי ולא להיפך, ללמדנו שכשם שאבר מן החי אסור באיסור האמור בו (= לאו) כך דם מן החי אסור באיסור האמור בו (= כרת), שלולא לימוד זה היה מקום לומר שרק בדם שחיטה יש חיוב כרת (*כך משמע מלשון הפסוק, ראה רש"י ד"ה אף דם*), ובא היקש זה ללמדנו שאף בדם הקזה שיוצא מגוף הבהמה בחייה ונפש הבהמה יוצאת בו יש חיוב כרת (אבל בדם שאין נפשה של הבהמה יוצאת בשעת הקזתו אין איסור כרת, לפי שנאמר "כי הדם הוא הנפש" - רק על דם שיוצא מגוף הבהמה בחייה והנפש יוצאת בו חייבים כרת).

4. שור הנסקל (= שור שהרג אדם וחייב סקילה) בשרו אסור באכילה, שנאמר "סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו", ואף בהנאה הוא אסור שנאמר "ובעל השור נקי" - שבעל השור יוצא 'נקי' מנכסיו' כלומר שהשור אסור אפילו בהנאה. משמע שלולא שהיה הפסוק מלמדנו זאת היינו אומרים שהשור מותר בהנאה, וקשה על חזקיה שאמר לעיל שמ"לא יאכל" משמע אף איסור הנאה, וקשה גם על רבי אבהו שאמר בכל מקום שנאמר איסור 'אכילה' הכוונה גם לאיסור הנאה.

תירוצו: אכן "לא יֵאָכֵל" משמעותו אף איסור הנאה, אבל לולא שהיה כתוב "וּבִעַל הַשּׁוֹר נָקִי" היינו חושבים שעורו מותר ורק בשרו אסור, משום שכתוב "וְלֹא יֵאָכֵל אֶת בִּשְׁרוֹ".

קושיא: ולאותם תנאים (במש' בבא קמא) הדורשים את הפסוק "וּבִעַל הַשּׁוֹר נָקִי" לדרשות אחרות (בגון ששור תם שהרג אדם, בעל השור לא משלם כופר, או ששור שנגח אשה הרה והפילה את וולדותיה שבעל השור לא משלם דמי וולדות), מהיכן הם לומדים שהעור אסור בהנאה? תירוצו: מ"וְלֹא יֵאָכֵל אֶת בִּשְׁרוֹ" - שאף הדבר הטפל לבשרו כמו העור אסור בהנאה. והתנא הנ"ל שלומד שהעור אסור בהנאה מ"וּבִעַל הַשּׁוֹר נָקִי" סובר שלא דורשים דרשות מהמילה 'את', וכפי שלמדנו בברייתא שנחלקו רבי שמעון העמסוני ורבי עקיבא האם דורשים את המקומות שכתוב בהם 'את'.

5. ערלה אסורה באכילה, שנאמר "וְכִי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל עֵץ מֵאֵכֶל וְעֵרְלָתֶם עֵרְלָתוֹ אֶת פְּרִיו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים לֹא יֵאָכֵל", ומניין שערלה אסורה אף בהנאה? שנאמר "**וְעֵרְלָתֶם עֵרְלָתוֹ...** יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים לֹא יֵאָכֵל" כלומר מכך שהתורה חזרה וכתבה את עניין הערלה שלש פעמים אנו למדים שאסור להנות מהערלה בכל צורה שהיא. משמע שלולא שהיה הפסוק מלמדנו זאת היינו אומרים שהערלה מותרת בהנאה, וקשה בין על חזקיה ובין על רבי אבהו שהרי לדעת שניהם "לא יֵאָכֵל" הכוונה גם לאיסור הנאה.

תירוצו: אכן "לא יֵאָכֵל" משמעותו אף איסור הנאה, אבל לולא שהיה הפסוק מלמדנו שהערלה אסורה אף בהנאה לא היינו יודעים זאת, לפי שכתוב "**שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים**" והיה מקום לומר ש"לכם" הכוונה שהוא יהיה שלכם ליהנות ממנו, לכן ריבה הכתוב את עניין הערלה שלש פעמים ללמדנו שהערלה אסורה בהנאה.